

[B] **ZEIK NIET! VEERTIEN THEATERTEKSTEN VAN
YOUP VAN 'T HEK**

De gemiddelde Nederlandse kleinkunstliefhebber zal Willem Vermandere wel kennen, maar weet hij dat de man evolueerde van dialectische bard tot een bescheiden icoon voor de voorvechters van de multiculturele samenleving? Kent hij de politieke lading van het liedje 'Bange blanke man'? Weet hij dat de echte Westhoek soms worstelt met de mythische Westhoek die Vermandere al veertig jaar in zijn liedjes bezingt?

Het is dus met enige schroom dat ik als Vlaming aan de recensie van een liedboek of een tekstbundel van een Nederlands cabaretier of chansonnier begin. Hoe onaantastbaar is de status van Jules de Corte, Lennaert Nijgh of Freek de Jonge? Nu is er een vuistdik tekstboek met maar liefst veertien integrale conferences van Youp van 't Hek. "Youp wie?", zou mijn buurman zeggen. Het trieste lot van het konijntje Flappie ontgaat de Vlamingen vrijwel geheel, en dat Van 't Hek in één oudejaarsconferentie het alcoholvrije bier van brouwigigant Heineken zowat van de markt veegde, is in België volslagen onbekend.

Mooie woorden bundelt de conferences van de voorbije twintig jaar en werd uitgegeven naar aanleiding van de zestigste verjaardag van Van 't Hek. Dat hij zo'n verjaardag laat vieren, is al opmerkelijk, want de huiver voor het ouder worden en de onvermijdelijke dood die daarop volgt, is één van de constanten in de gebundelde conferences. Het is niet het enige thema dat dikwijls terugkeert. Als je alle teksten na elkaar leest, is hij over bepaalde onderwerpen behoorlijk drammerig, maar dan weer niet op een drammerige manier. Het eindeloze gezeur van mensen over hun mislukte leven, de onmogelijkheid van een lang en gelukkig huwelijk, de hypocrisie van het CDA, de leegheid van de rijke lui uit het Gooi, zijn jeugd in een groot gezin in datzelfde Gooi: het zijn allemaal onderwerpen die haast in elke conference terugkomen, maar bijna elke keer weet hij er weer iets anders mee te doen, een andere grap over te verzinnen. Of, wat steeds vaker opduikt: hij maakt er zeer voorspelbare grappen over. Niet zelden lukt hij bij het publiek uit dat het zijn teksten gaat voorzeggen, wat hij dan weer snoeihard afstraft: "Ik ken godverdomme mijn

eigen teksten nog wel hoor!" Geschrokken van dit vloekje? Dan kan ik je *Mooie woorden* aanbevelen om van die schrik af te raken. Youp van 't Hek is zonder meer de meest taalvirtuoze vuilbek van de Lage Landen. Hij scheldt met een onvermoeibare inspiratie met variaties op wijf, lul, rijke stinkerd of dommerik. Bovenop dat schelden komt ook nog een soort humor die schaamteloos politiek incorrect is en graag shockeert.

"En door dat bos zag ik een dorpie, een dorpie met van die scharrelende hongernegers. Ik hoor nu: 'Mm, wat zegt ie nou?' Ik zei: scharrelende hongernegers. Ja want sommige mensen denken: zei hij nou scharrelende honger...? Ja, hij zei: scharrelende hongernegers. 'Maar waarom zeg je dat nou zo, Youp?' Nou, omdat het negers waren met honger en ze scharrelden."

In bovenstaand fragment staat nog een andere, terugkerende gimmick: Van 't Hek dekt zich van te voren al in tegen mogelijke beschuldigingen van een te grove uitspraak of een te flauwe grap.

"Zegt ze: 'Maar je moet toch een doel hebben in je leven?'"

Ik zeg: 'Ja, dat ontbreekt bij mij. Wat dat betreft ben ik altijd heel jaloers geweest op Edwin van der Sar. Die had een doel.'

Zegt ze: 'Vindt u dit zelf nou niet een heel flauw grapje?'"

Ik zeg: 'Ja, maar die moeten er ook tussendoor.'"

Youp van 't Hek.

De conversatie heeft plaats in een hotelkamer tussen Youp en een kamermeisje van Afrikaanse afkomst. Het is het dunne raamverhaaltje waarbinnen *De tweede viool*, de oudejaarsconference van 2011, speelt. Ook dat is typisch Youp van 't Hek: hij is een uitstekende verteller, kan ontzettend beeldrijk een decor oproepen en weet op meesterlijke wijze een avond lang terug te vallen op dat ene raamverhaal, waarin heel veel plaats is voor nevenverhalen, grappen over de actualiteit en een vuurwerk aan vuilspuiterij.

De dosering van raamverhaal en noem het maar stand-upcomedy is niet altijd even strak, zodat het niet altijd even sterk werkt. De zwakkere conferences zijn dan ook, begrijpelijkerwijze, de eindejaarsconferences, omdat daar net het raamverhaaltje erg dun is of zelfs compleet afwezig. Magistraal is dan weer het programma *De wereld draait door* uit 2000. Er is een dubbel raamverhaal: dat van Willem, een vriend wiens uitvaart hij die middag heeft bijgewoond, en dat van Dick, de lifter die hij op de terugweg van de begrafenis heeft opgepikt. De lifter blijkt een accordeonist te zijn die voor de voorstelling aan de ingang van de schouwburg stond met een bedelbakje. Youp fulmineert tegen de hebberigheid van de westerling en tegen de leegheid van het leven van de meeste mensen. Middenin de conférence zit een verhaal dat je niet meer loslaat, over een Nederlandse hoge ambtenaar die naar een missiepost in Ghana trekt om er verpleegsters voor ziekenhuizen in Nederland te ronselen. Hij wordt weggestuurd door de missiezuster, die verontwaardigd is:

“Meneer Van der Wiele, u krijgt ze niet mee. Meneer Van der Wiele, we hebben ze hier zo verschrikkelijk hard nodig. Meneer Van der Wiele, doe me een lol en ga weg. In godsnaam! Ga weg!”

Het volgende jaar, in de oudejaarsconference *Youp speelt Youp*, gaat hij met hetzelfde elan en met dezelfde drive door. Dit zijn beslist de sterkste pagina's uit *Mooie woorden*. Maar in dit boek, vol teksten van een performer, mis je ook van alles: de herkenbare, rauwe stem van de zanger met parlando-zangstijl, de acteur die altijd speelt in een erg simpel maar toch suggestief decor. Is het dan wel zinvol,

zo'n bundeling cabaretteteksten? Jazeker, ook al klinkt Youps raspende stem tijdens het lezen voortdurend in het achterhoofd: het is een heel aparte ervaring om veertien conferences na elkaar te lezen. Je verwerft inzicht in het recept-Youp, je krijgt een verregaande kijk op hoe hij in de wereld staat en tegen die wereld aankijkt, en je voelt hem in die twintig jaar ook ouder worden en daar steeds serieuzer, minder *tongue-in-cheek* mee worstelen. En bovenal kijk je zelf een beetje anders tegen het leven en de wereld aan, want Youp schopt je misschien geen geweten, hij helpt je wel van het zeuren en het zeiken af:

“Kijk naar het strand, kijk naar de zee. Kijk naar de kinderen. Neem je vrouw mee. Dans met haar op het strand bij zonsondergang. Neem je kinderen mee. Vertel ze fantastische verhalen waardoor ze een prachtige jeugd hebben. Maar doe het asjeblieft. Omarm de kathedralen, ga naar de musea, slurp de schilderijen leeg, leer de muziek uit je hoofd, leer de gedichten uit je hoofd. Maar zeik niet, zeik niet en zeur niet. Zeur niet. Maak de reis zolang je maar kunt, en leef, leef, leef, leef, leef, leef, leef!”

WIM CHIELENS

YOUP VAN 'T HEK, *Mooie woorden. Twintig jaar theaterteksten*, Thomas Rap, Amsterdam, 2014, 320 p.